

Rouzmari Satklif

LUČONOŠE

Prevela
Ksenija Vlatković

■ Laguna ■

Naslov originala

Rosemary Sutcliff

THE LANTERN BEARERS

Copyright © Anthony Lawton 1959

“The Silver Branch” was originally published in English in 1957. This translation is published by arrangement with Oxford University Press.

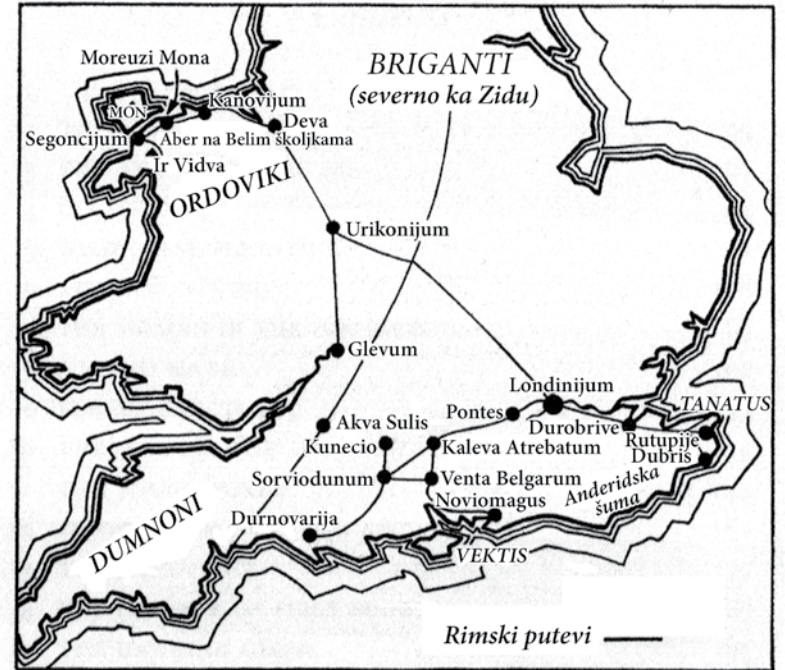
Translation Copyright © 2012 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Britanija u vreme priče...

SADRŽAJ

1. Stepenice pred kućom	11
2. Kula svetilja u Rutupiju	28
3. Morski vukovi	42
4. Ulaski fjord	61
5. Let divljih gusaka	80
6. Saksonski vihor	98
7. Žena na vratima	111
8. Čarobna pesma.	128
9. Svetilište u šumi	141
10. Tvrđava vrhovne vlasti	160
11. Mlade Lisice	178
12. Smeđa i zlatna sestra.	199
13. Prazna koliba	211
14. Čast prve krvi	224
15. Sokolarska rukavica	237
16. Beli trn i žuta perunika	252
17. „Gregorac, Delfinov sin“	272
18. Talac.	289

19. „Pobeda koja odjekuje kao pesma truba“ . . .	303
20. Crnpurasti ratnik	319
21. Odisejev povratak	335
22. Drvo u cvatu	351
 O autorki	 367

1

STEPENICE PRED KUĆOM

Akvila se zaustavio na ivici šumovite padine i spustio pogled. Ispod njega se pružalo celokupno imanje u podnožju velike gole kosine talasastog brežuljka: žućkastomrka skupina krovova s voćnjakom u pozadini obrazovala je tamnu šaru na svetloj nizinskoj travi, ječam je pokazivao prve zlatne znake zrenja, potočić je navirao iza zida voćnjaka i vrludajući dolinom okretao škripavi vodenički točak za mlevenje žita.

Prošlo je skoro godinu dana otkako se poslednji put zaustavio na tom mestu i bacio pogled na dolinu, budući da je tek sinoć stigao na odusustvo iz Rutupija, gde je zapovedao odredom renske konjice – posredi beše auksilijarna konjička jedinica; u Britaniji već više od četrdeset godina nije bilo redovnih legija – i svaka

pojednost prizora ispunjavala ga je snažnim zadovoljstvom. Radovao se povratku kući. Uostalom, imanje uopšte ne deluje rđavo. Naravno, ne može se porediti sa onim kako je izgledalo u starim dobrim danima. Kuno, najstariji žitelj imanja, pamti i vinograde na stepenastim zaravnima južne padine; i dalje su se raspoznavala ravna proširenja, tačno ispod šume, kao što se obrisi starih njiva ili tora za ovce naziru i pošto ih ponovo otme divljina. Za sve je kriv rat s Piktima, koji se odigrao tako davno da ga se čak ni Kuno ne seća, mada se on kune da ga pamti, i treba samo da popije dovoljno pića od vresa pa da razveze priču o tome kako je lično video velikog Teodosija, kad je ovaj došao da otera Saksonce i Iscrtane ljude. I mada je Teodosije doveo Britaniju u red, šteta beše učinjena i kraj je zauvek izgubio svoj dotadašnji izgled. Velike kuće behu popaljene, veleposedi uništeni, a robovi su se digli protiv svojih gospodara. Nešto bolje su prošli sitniji posedi i poljoprivredna imanja, posebno ona na kojima nisu radili robovi. Kuno je sa zadovoljstvom pričao – a Akvila ga skrušeno slušao, mada je zapravo trebalo da oseća ponos – kako su u ta rđava vremena, u krvava vremena pobune robova, slobodni radnici na Akvilinom poljoprivrednom imanju odano ostali uz njegovog pradedu.

Gledajući svoj dom prvi put posle gotovo godinu dana, Akvila je ganutljivo spoznao koliko mu on znači, ali i koliko bi ga lako mogao izgubiti. Staro Tiberijevo poljoprivredno dobro, svega nekoliko kilometara bliže

moru, prošle godine su spalili saksonski pljačkaši. Razmišljati tako značilo je pomiriti se s tim da živiš u svetu koji se može raspasti svakog časa: ali Akvila je retko kad tako razmišljao. On u takvom svetu živi otkad zna za sebe, kao i najmanje tri pokolenja njegovih predaka pre njega, i taj svet i dan-danji opstaje, a po svemu sudeći kraj mu se nije video ni tog bogatog, plodonosnog dana u kome je praškasta julska belina popadala po krajoliku.

Čuo je iza sebe šuškanje rastrčalih stopala preko niskog rastinja, da bi se ubrzo njegova sestra Flavija stvorila kraj njega i zadihano ga upitala: „Zašto me nisi sačekao?“

Akvila je okrenuo glavu da je pogleda. „Dojadilo mi je da čučim na zidu kraj Sebrine kolibe jer me je živcirala ona njena žutooka mačka što je buljila u mene dok si ti unutra čavrljala.“

„Niko ti nije branio da ostaneš s nama i čavrljaš.“

„Nije mi se dalo, hvala ti. Osim toga, želeo sam da dođem ovamo i proverim da li je imanje i dalje tu gde sam ga posle doručka ostavio.“ Beše to neobična izjava, izazvana Akvilinom neočekivanom, začudnom spoznajom, i brat i sestra su stoga brzo razmenili poglede.

„Neobično je kako čoveka ponekad hvata takvo osećanje“, kazala je devojkica, načas uozbiljena. Ali čim joj je senka prešla preko lica, ono je ponovo zablistalo. „A, vidiš da ipak i dalje stoji na istom mestu – i, oh! Divno je što si ponovo kod kuće, Akvila! Gle, tamo se crvene vršci orlovih noktiju; a vidi onu detelinu i plavu

udovicu, plavlju od leptira. Isplešću venac kao da je večeras slavlje; ali isplešću ga samo sebi, a tebi i ocu neću pošto muškarci izgledaju smešno s prazničnim vencima na glavi, posebno oni s kukastim nosevima kao što je taj tvoj!“ I pre nego što je završila rečenicu, spustila se na kolena i potražila među liskama snažne, tanke stabljike udovice.

Akvila se naslonio na drvo i stao da je posmatra, kad mu je nešto upalo u oči. „Porasla si dok me nije bilo.“

Podigla je glavu, s cvećem u ruci. „Porasla sam i pre no što si ti otišao. Ušla sam bila u šesnaestu. A sad imam punih šesnaest – prilično sam stara.“

Akvila je tužno nakrivio glavu. „Upravo to i kažem. Verovatno više nisi kadra ni da potrčiš.“

Skočila je, a osmeh joj je ozario lice. „Hoćeš da se kladimo da ću stići do stepenica pred kućom pre tebe?“

„Ja tebi novi par crvenih papuča, a ti meni srebrnu kopču za opasač za mač.“ Akvila se odgurnuo od stabla dok je ona kupila skute žute tunike s cvećem u krilu.

„Dogovoreno! Jesi li spreman?“

„Jesam. *Sad!*“

Pojurili su rame uz rame preko travice pašnjaka, preko zaravni i nagiba nekadašnjih stepenasto poređanih vinograda, preko pojasa gole zemlje na početku žitnog polja gde su se ratari okretali i lakonogo prešli dvorište sa zgradama. Flavija mu je izmakla za pola koplja kad su se primakli stepenicama pred kućom i obrnuli krug oko starog raskriljenog stabla šljive bardaklije. „I? Još

pitaš mogu li da trčim! Pa vidiš da sam sad brža od tebe, a žensko sam!“

Akvila ju je uhvatio za zglavke ruku. „Kad imaš tanke, šuplje kosti kao ptičica, što nije pošteno.“ Sručili su se na stepenik dahćući i smejući se, a onda se on okrenuo i pogledao je. Radovao se što je ponovo s Flavijom, kao što se oduvek radovao vremenu provedenom s njom, još otkad su bili deca. Iako je dve godine mlađa od njega, Grk Demetrije, njihov učitelj, tvrdi da je njima dvoma zapisano bilo da se rode kao blizanci, ali su zvezde zatajile i oni su se rodili s dve godine razmaka. Flaviji se kosa rasplela i rasula po ramenima; a kosa joj je bila crna i oštra kao konjska griva, i toliko živa da je u mraku varničila kad je češlja. Pružio je ruku i blago je počupao.

„Nevaljalče!“ veselo je kazala Flavija. Savila je kolena i obuhvatila ih rukama, a onda okrenula lice suncu, koje je zlatilo ivice listova bardaklije i činilo sitne tamne plodove skoro providnim. „Obožavam život! Obožavam kako sve izgleda i miriše, i obožavam kako se sad osećam! Volim julsku prašinu, šuškanje vetra kroz suhu travu, toplotu kamenja na kome sedimo i miris orlovih noktiju!“

Smeh joj je poprimio gotovo srditi prizvuk; ali tako je vazda s Flavijom: gnev i smeh, i iskre koje vrcaju iz kose. Munjevito se okrenula ka njemu. Svaka njena kretnja bila je laka i hitra. „Pokaži mi opet delfina.“

Glumeći kako ga sve to strašno zamara, Akvila je zavrnuo široki rukav tunike i razgolio tamnu kožu ramena, kao što ju je i sinoć otkrio da joj pokaže nevešto

istetoviran porodični znak delifina. Jedan dekurion iz Rutupija je naučio tu veštinu od piktskog zarobljenika, i po lošem vremenu, kad inače nisu imali šta pametnije da rade, njih nekolicina mu je dopustila da se vežba na njima.

Flavija je prešla jagodicom prsta preko plavih šara. „Ne mogu ti reći da mi se dopada. Jer ti nisi Pikt.“

„Da jesam Pikt, onda bih po čitavom telu imao pruge i zavojnice, a ne tog finog lepog delfinčića... Uz to bi se ovaj crtež mogao pokazati i vrlo korisnim. Ako se kao Odisej vratim kući posle dugog, predugog izgnanstva i niko me od ukućana ne prepozna, mogao bih da te odvučem u stranu i da ti kažem: 'Vidi, imam delfina na ramenu. To sam ja, tvoj davno izgubljeni brat.' I ti bi znala da sam to stvarno ja, kao što je stari Odisejev rob prepoznao ožiljak od veprove kljove na njegovoj butini.“

„A možda bih rekla: 'O, neznanče, svako može da istetovira delfina na ramenu.' Veća je verovatnoća da bih te prepoznala po nosu, ma koliko dugo bili razdvojeni.“ Okrenula se hrpi orlovih noktiju i sitnih livadskih cvetića na krilu, koje je počela da upliće u venac. „Da li se i ti raduješ koliko mi što si kod kuće, mada smo se rastali pre manje od godinu dana, a ne pre dvadeset kao u *Odiseji*?“

Akvila je klimao glavom, šetajući pogledom po poznatom okolišu. Iz neposredne blizine jasno se primećivalo da je imanje znalo za bolje dane: na pomoćnim zgradama trebalo je zameniti krov, kao i na krilu

kuće u kome se ranije živelo a koje su sad koristili kao žitnicu, i uopšte, svaki detalj je ukazivao na to da se gazdinstvom upravlja s premalo novca i bez dovoljno ruku. Ali golubovi su se šećkali po suncu u podnožju stepenica pred kućom, a blistavoplavi odsev otkrio je Gvinu, koja je nosila vedro puno mleka; a i on se ponovo vratio i sedi na stepeništu toplom od sunca, i kao nekad kad su bili deca, čavrlja s Flavijom o koječemu.

Pažnju mu je privuklo kretanje u dvorištu, a onda su iz štale izašli njihov otac Flavijan i Demetrije, zadubljeni u razgovor. Demetrije, kome se na licu nikad nije mogao videti osmeh, nasmejao je nečim njihovog oca, koji je zabacio glavu kao kakav dečkić; potom se otac okrenuo i krupnim koracima pošao prema zaravni pred kućom, dok ga je Margarita, njegova ostarela ženka vučjaka, pratila u stopu.

Akvila se pridigao kad se otac približio. „Sedimo na stepenicama pred kućom; pridruži nam se, oče.“

I otac im je prišao i seo na najviši stepenik, a Margarita mu se uvukla između kolena.

„Akvila mi duguje crvene papučice“, rekla je Flavija ocu, pa mu spustila ruku na koleno. „Izjavio je da sam sad odrasla i da više ne mogu da trčim.“

Otac se osmehnuo. „Nisi odrasla i možeš da trčiš. Čuo sam vas kako pištite kao ritske šljuke čitavim putem od vrha šume. Ne zaboravi da mu tražiš da izmiri opkladu!“

Gladio je Margaritu po ušima, iznova i iznova ih provlačeći kroz prste, a na šarenoj sunčevoj svetlosti koja se

probijala između lišća mutni smaragd njegovog velikog pečatnog prstena sa ugraviranim znakom delfina bacao je zelenkaste varnice.

Akvila se okrenuo da pogleda oca, koji je sedeo iznad njega. Jedva se primećivalo da je slep. Na to je ukazivao samo sitni ožiljak koji mu je na slepoočnici napravila saksonska strela; otac se kretao po imanju brzim, sigurnim korakom, nikad ne odajući utisak nekog ko ne zna gde se nalazi i kuda je namerio. I on se okrenuo ka sinu i upitao ga: „Kako tebi deluje imanje posle jednogodišnjeg odsustva?“

„Deluje mi lepo“, kazao je Akvila, pa dodao možda s preteranim žarom: „Deluje tako bezbedno – kao da je nastalo kad i zabrežje i postojaće dokle i zabrežja bude.“

„Ko zna“, reče otac, najednom ozbiljan. „Pitam se koliko će postojati – a i koliko će uopšte postojati ovaj život koji znamo.“

Akvila se naglo promeškoltio. „O, shvatam... Ali to najgore nikako da se desi.“ Međutim, Tiberijevom imanju se ono najgore ipak desilo prošle godine, došapnuo mu je glasić u glavi, zbog čega je Akvila požurio da nastavi, barem da ga učutka: „Kad je Vortigern doveo družinu saksonskih ratnika i dao im staru icensku zemlju samo da spreče prodor Pikta, još pre pet – ne, šest godina, svi su odmahivali glavom, tvrdeći da je Britaniji odzvonilo. Govorili su da je to ravno dovođenju vuka pred kućni prag; ali Hengest i njegova družina nisu se pokazali tako rđavi. Čini se da su se sasvim mirno skućili; a i *uspeli*

su da zadrže Pikte, što je nama pružilo mogućnost da premostimo preostale auksilijarne jedinice na saksonsku obalu i da odbijemo njihovu braću gusare. Možda Vortigern i nije potpuna gluperda.“

„Veruješ li zaista u to?“, upitao ga je otac sasvim tiho, zaustavivši prste na Margaritinim ušima.

„Mnogi u Rutupiju veruju u to.“

„Orlovska ćud se promenila od mog vremena. Pitam tebe, da li ti zaista veruješ u to?“

Časak-dva je potrajala tišina, a onda je Akvila kazao: „Ma ne, nisam sasvim ubeđen. Ali mnogo je ugodnije tako razmišljati.“

„Rim je i previše vremena poklonio ugodnim mislima“, kazao mu je otac.

Ali Akvila je za trenutak prestao da ga sluša. Zagledao se u daljinu, u sitnu priliku koja je iskrsla u dnu doline i kretala se kolskom stazom od gaza, gde je stari put kroz zabrežje prelazio reku. „Ehej“, tiho je kazao, „neko stiže.“

„Ko je to?“, upitao ga je otac.

„Ne poznajem čoveka. Sitna pogurena prilika – čini mi se da nosi košaru na leđima.“

Učinilo mu se da su i otac i Flavija najednom neobično živnuli i to ga je zbunilo. Učinilo mu se kao da ih je ispunilo iščekivanje. Prošlo je nekoliko časaka, a onda ga je otac upitao: „Vidiš li sad šta to nosi?“

„Da. Nosi košaru. I još nešto – svetlilo na štapu. Liči mi na jednog od onih ptičara lotalica.“

„Tako. Ustani i pozovi ga da dođe do mene.“

Akvila je uputio ocu pogled pun čuđenja, ali je ipak ustao i zamahivao rukom iznad glave dok mali, gegavi lik nije najzad opazio njegov znak i odgovorio mu podignutom rukom. „Dolazi ovamo“, kazao je i ponovo seo.

Malo kasnije je čovečuljak zemljanog lica, ušiljenog kao u vodenog pacova, iskrasao iza ugla pomoćne zgrade i zaustavio se udno stepeništa ispred kuće, još u hodu smaknuvši s ramena veliku košaru od pruća. „Pozdravljam te, gospodaru. Da nećeš možda koju finu debeljuškastu prepelicu, tek jutros ulovljenu?“

„Odnesi je u kuhinju“, kazao je Flavijan. „Odavno te nije bilo.“

„Dug put sam prevalio od našeg poslednjeg susreta“, odvratio je čovek, a nešto u njegovom prilično užurbanom glasu nagovestilo je da je takav odgovor unapred bio smišljen. „Od Vente do planina ima preko trista kilometara.“

Izgovarajući te reči, čovek je iskosa, nepoverljivo odmerio Akvilu, na šta je Flavijan, kao da je osetio taj hitar, uzrujan pogled njegovih tamnih očiju, rekao: „Ne, prijatelju, ne moraš biti kao na iglama. Mom sinu se potpuno može verovati.“ Izvadio je tanušnu voštanu pločicu iz prevoja tunike. „Prepelice odnesi u kuhinju. Moj nadzornik će ti platiti. A ovo predaj gde i obično.“

Čovek je uzeo pločicu i ne pogledavši je, pa je zavukao u dronjavu tuniku. „Biće kako je gospodar nalažio“,

kazao je. Na rastanku je širokim zamahom ruke pozdravio sve troje, zatim je ponovo podigao košaru na rame i otklipsao iza ćoška kuće u pravcu kuhinje.

Pošto ga je ispratio pogledom, Akvila se ponovo okrenuo ka ocu. „I šta je ovo značilo, oče?“ Činilo mu se da Flavija već zna.

Flavijan je još jednom cimnuo uvo stare kuje, a onda je potapšao i pustio. „To je poruka koju treba odneti u Dinas faraon u planinama Arfona.“

„Tako?“, reče Akvila. „A koja je poruka?“

Nastupila je kraća tišina, mada je Akvila znao da će mu otac odgovoriti.

„Moram se vratiti u daleku prošlost“, kazao je naposletku Flavijan. „Mnogo šta od toga već si čuo, ali poslušaj me svejedno, jer je bolje znati celokupnu istinu...“

„Kad je Teodosije došao da otera Pikte, o čemu stari Kuno tako rado priča, za namesnika je postavio nekvog Magnusa Maksimusa, Hispanca. A kad se Teodosije ponovo vratio na jug, ovlastio je Maksimusa da vlada. Maksimus je za ženu uzeo britansku kraljevnu, potomkinju loze koja je gospodarila planinama severne Kambrije, pre no što smo mi Rimljani došli u Britaniju; delimično zahvaljujući poreklu njegove žene, britanska vojska ga je nekoliko godina kasnije proglasila za cara, umesto Gracijana. Maksimus je pošao u susret svojoj sudbini i poveo za sobom većinu legija i auksilijarnih trupa iz provincije; međutim, sudbina mu je dodelila

smrt. Toliko i sam znaš. Ali za sobom je u Arfonu ostavio sinčića – Konstantina.“

Akvila se naglo trgnu pošto mu je priča odjednom postala bliska. „Onaj Konstantin što nas je spasao pošto su povučene poslednje legije.“

„Ja. U vreme kad Rim više ništa nije mogao da učini za nas jer se i sam pretvorio u tinjajuće zgarište – mada se otad donekle povratio – mi smo se okrenuli Konstantinu Arfonskom; i on je sišao s planina sa svojim saplemenicima i sve nas zajedno poveo u pobedu, očistivši zemlju od morskih vukova prvi put za dvadeset godina. I narednih trideset godina, dokle god je Konstantin upravljao iz Vente, u Britaniji je bilo sve kako treba, a Saksonci su iznova i iznova odbijani sa obala. Ali na kraju, Konstantina ubiše na njegovom dvoru. Piktska zavera, navodno, mada mnogi od nas veruju da je Vortigern, koji se pred kraj Konstantinove vladavine priključio sa zapada kao najobičniji poglavica klana Ordovika i za ženu uzeo Konstantinovu sestru Severu, taj koji je sve zamesio. Možda je uobrazio da će se i njemu posrećiti kao i Maksimusu da se preko loze svoje žene domogne carskog grimiznog plašta. Samo što njemu nije ni bilo stalo da dođe do toga, već je želeo drugačiju vlast. On odavno predvodi družinu usijanih glava koja na Rim gleda kao što su na njega i pre četiristo godina gledala plemena, družinu koja nikakvu pouku nije izvukla iz prohujalih godina, zaslepljena vlastitim snovima i uverena da je opasnost od saksonske rulje manje zlo od

rimske vlasti. I tako je Konstantin ubijen, a Vortigern je uspeo da se domogne vrhovne vlasti u zemlji, mada to nikad zapravo nije bila potpuna vlast. I dalje tu behu Uta i Ambrozije, sinovi koje je Konstantin dobio pod stare dane.“

„Da“, kazao je Akvila, „znam za njih. Dobro ih se sećam zato što nisu mnogo stariji od mene, a imao sam jedva osam godina u vreme kad im je otac ubijen i kad su oni posle toga nestali.“

„Otela ih je nekolicina očevih dvorana i odvela u Arfon, u sigurnost planina; a Vortigern već deset godina drži u rukama doslovce svu vlast u provinciji – ako se to uopšte može nazvati vlašću, pošto mu je preko potrebna pomoć družina saksonskih ratnika da zauzda Pikte, *ali* i omraženi rimski auksilijarci da zauzda Saksonce...“ Pro-meškoljio se malo, ispružio ruku da opipa oštru ivicu stepeništa pored sebe. „Uta je umro pre otprilike godinu dana, ali Ambrozije je stasao u muškarca.“

Akvila brzo pogleda oca, shvativši smisao njegovih reči; nepokoreni kambrijski kraljević, koji je u brdima izrastao u pravog muškarca i dovoljno je zreo da može nositi štit, rođenjem je već stekao prirodno pravo da bude vođa ljudi koji veruju u Rim. „I?“, upitao ga je.

„I, eto – pošto sve to znamo, a znamo i da je vrhovni vojskovođa Aecije, inače konzul do pre dve godine, pošao u vojni pohod na Galiju, poslali smo mu poruku u kojoj ga obaveštavamo da mi sebe i dalje smatramo delom carstva i molimo ga da nam pošalje potrebnu

pomoć i pojačanje kako bismo provinciju oslobodili i od Vortigerna i od saksonske rulje, i vratili se pod okrilje Rima. A to smo učinili jesenas.“

Akvila je zadržao dah. „I sad je stigao odgovor?“

„Nije“, odvratio je njegov otac. „Odgovora još nema.“

„Pa, kakvu si onda sad poruku poslao?“

„Najobičniji dogovoreni Ksenofontov odlomak, koji mi je Flavija prepisala. Sredinom svakog meseca naš prijatelj ptičar prenosi ovu poruku; ima ih još nekolicina koji to rade, kako bismo bili sigurni da je put za prenošenje obaveštenja i dalje prohodan.“

„Od Vente do planina ima preko trista kilometara“, naveo je Akvila čovekove reči. „Tako si znao da njemu treba da predaš tablice.“

Otac je klimnuo glavom. „Baš sam se pitao hoćeš li prepoznati lozinku.“

„Ali poruku ste Aeciju poslali još jesenas, kako veliš. A sad je već sredina leta. Zar nije trebalo da odgovor stigne još davno?“

„Ako ćemo ga uopšte dobiti, onda to neminovno mora biti uskoro“, rekao je Akvilin otac iznenada klo-nulo. „Jer ukoliko ubrzo ne stigne, posle će u svakom slučaju biti prekasno. Iz dana u dan raste opasnost da Vortigern Crvena Lisica namiriše šta mu spremamo.“

Dok su sedeli u tišini nakon ovih reči, sunčeva svetlost je izbledela i sumrak je zapljusnuo dolinu kao nečujni talas, a iznad dugačkog valovitog uspona zabrežja nebo je postalo prozračno i bezbojno kao kristal. Miris

orlovih noktiju u Flavijinom vencu kao da se pojačavao s gašenjem svetlosti, a slepi miš je kružio i jurišao po sumraku, parajući uši svojim prodornim, kao iglica oštrim piskom. Iza njih je stara Gvina pošla s kraja na kraj atrijuma da pali sveće, vukući noge po podu, baš onako kako Akvila pamti otkad zna za sebe.

Sve je izgledalo kao i uvek u doba smene svetlosti i tame; jedino što je on sad znao da se ispod prividno mirnog života u njegovom voljenom domu takođe vodi bitka za Britaniju, i zbog toga mu, pored strašnih, nasumičnih napada saksonskih gusara, prete i druge opasnosti.

Akvila je najednom taj nezadrživi trenutak doživeo kao cvetanje koje se više nikad neće ponoviti. I kad bih još hiljadu večeri proveo sedeći ovde, pomislio je, ova-kvo večer više nikad ne bih doživeo. Tad je nesvesno napravio pokret rukama kao da želi da uhvati taj trenutak, da ga barem još malo sačuva na sigurnom.

Ali nije ga mogao zadržati. Otac je savio dugačke noge i podigao se. „Čujem Gvinu kako pali sveće, što znači da je vreme da se presvučemo za večeru.“

Čim je Akvila ustao i pružio Flaviji ruku da je povuče na noge, dolinom je odjeknuo topot kopita. On zastade, oslušnu, a Margarita načulji uši.

„Još novodošlih. Izgleda da smo večeras središte sveta“, kazao je Akvila.

Otac je potvrdno klimnuo glavom, iz predostro-žnosti je nagnuvši prema izvoru zvuka, kako mu je već

odavno prešlo u naviku. „Ko god bio, jaše kao bez glave i konj mu je umoran.“

Ni sami ne znajući zašto, ostali su na zaravni da čekaju jahača, koji je odmah po prispeću nestao iza pomoćnih zgrada da ostavi konja. Ubrzo su čuli glasove i bat koraka, da bi najzad Gvina sprovela preko zaravni ispred kuće čoveka u kožnoj auksilijarnoj tunici. „Traži mladog gospodara“, kazala je.

Čovek je istupio i salutirao. „Imam poruku za dekuriona Akvilu.“

Akvila je klimnuo glavom. „Tako – pa ovde mi je predaj.“ Prihvatio je pločicu što mu je čovek pružio, raspečatio je nit žiga i pošto je stao na svetlost ispred vrata atrijuma, rastvorio je drvena krila i na brzinu preleteo preko nekoliko reči urezanih u vosak, a onda podigao pogled. „Ovim se završava moje dvonedeljno odsustvo. Pozvan sam da se vratim na dužnost.“ Okrenuo se ka vojniku pomoćne trupe što ga je čekao. Da mu je došao neko iz njegove jedinice, mogao bi mu nezvanično zatražiti dopunsko objašnjenje, ali tog čoveka jedva da je znao. „Jesu li ti se pobrinuli za konja? Idi i prezagaj nešto dok se ja pripremim za put. Gvina, daj mu nešto da pojede i kaži Vranu da mi spremi Lakonogog i onog dorata škopca kako bismo pošli za pola sata.“

„A mene sad kopka šta bi ovo moglo da znači“, rekao je njegov otac, sasvim tiho, dok je vojnik trupkao za Gvinom.

Niko ništa nije kazao na to već su svi krenuli u atrijum. Žučkaste sveće kao da su zasijale isuviše jako, uvredljivo jarko posle blage svetlosti sumraka na zaravni pred kućom. Akvila je pogledao Flaviju pa oca, i znao je da sve troje misle na isto... Stoji li ovaj poziv u nekakvoj vezi s molbom upućenom Aeciju u Galiji? I ako stoji, da li je posredi dobar – ili loš znak?

„Moraš li već noćas da pođeš?“, upitala je Flavija. „Zar moraš baš noćas, Akvila? Ništa brže nećeš stići ako pojašeš po mraku.“ U ruci je i dalje držala skoro dovršen praznični venac, samo sad izlomljen i smrvljen. Nije bilo suđeno da ga završi.

„Ali mogu stići pre ponoći do prve stražarske postaje“, odvratio je Akvila, „i skratiti put za petnaestak kilometara. Možda ću ubrzo ponovo dobiti odsustvo i stići na tvoju proslavu. Spremi mi malo hleba i sira, dok ja sakupim opremu.“ Prebacio je ruku preko njenih tanušnih, zgrčenih ramena i užurbano je poljubio, zatim je pogladio ćutljivog oca po ruci i krupnim koracima pošao u spavaću odaju po svoje stvari.

Iako tad to nije mogao znati, Akvilin svet počeo je da se raspada u paramparčad.

2

KULA SVETILJA U
RUTUPIJU

Dve večeri kasnije, Akvila i vojnik pomoćne trupe prevaljivali su poslednje kilometre londonijumskog puta do sive tvrđave u Rutupiju, glomazne i preteći uzdignute sred žutomrkih ravnica, ispred sasvim samotnog i ravnog ostrva Tanatusa: Rutupije, tvrđava na saksonskoj obali, svedok mnogobrojnih događaja i mesto u kome je boravila poslednja britanska legija. I šta dalje?

Zazveckali su preko drvenog mosta i nastavili kroz tamu dvokrilne lučne kapije, odakle su stražaru uputili odziv, koji je šuplje odjeknuo pod svodom, posle čega je Akvila na prostranoj poljani ispod nanizanih odeljaka za konje razdužio vojno kljuse na kome je dojahao sa svojim pratiocem i pošao da se javi zapovedniku.

Kad je prvi put došao u Rutupije da se pridruži svojoj jedinici, golema tvrđava, dovoljno velika da u nju stane polovina legije, učinila mu se zastrašujuće prazna jer je svega nekoliko grupa pomoraca i tri jedinice auksilijarne konjice klepetalo po pustoši kao suvi grašak. Ali išlo se u dobre hajke i lukom i strelom lovile se barske ptice, a Akvila je uz to po prirodio bio veselo i opušteno momče koje lako sklapa prijateljstva s ljudima svog kova. Obuzet učenjem posla i sve ponosniji na vojnike pod svojim zapovedništvom, ubrzo je prestao da obraća pažnju na pustoš. Međutim, te večeri se ponovo neprijatno suočio s njom dok se na putu do pretorijuma provlačio kroz pravougaono raspoređene prolaze velike utvrde. Možda je tvrđava nešto praznija no obično u to doba dana – doduše čuo je zvukove užurbanog rada, odozdo iz pravca vodene kapije i luke. Konjička grupa zaobišla ga je na putu od štala; izuzev njih, jedva da je video živog stvora sve do zgrada pretorijuma, gde je prošao kraj stražara na dnu stepeništa i popeo se u zapovednikove odaje, u kojima je našao Tita Flavija Kalista kako za velikim piscim stolom popunjava spiskove s dužnostima vojnika za taj dan. Barem se tu ne događa ništa vanredno, pomislio je Akvila; ali kad je letimično pogledao svitke papirusa na stolu, uočio je da na njima uopšte nisu uobičajeni spiskovi vojnih dežurstava, već da su to zapisi i svici druge vrste.

„Ponovo se javljam na dužnost, zapovedniče“, kazao je Akvila, uz nezvaničan vojnički pozdrav pošto je i dalje bio u građanskom odelu.

Kalist je označio nešto na spisku i podigao pogled. Beše to sitan žilav čovek prodorna pogleda. „E, i nadao sam se da ćeš stići večeras“, kazao je, a onda označio još tri stavke na spisku. „Imaš li predstavu zašto sam te pozvao?“

„Ne, zapovedniče. Glasnik ništa nije znao da mi kaže, a pošto ne služi u mojoj jedinici – nije bilo svrhe ispitivati ga previše.“

Kalist je klimnuo glavom u pravcu prozora. „Idi i proveri sam.“

Akvila ga je načas upitno pogledao, potom je prišao visokom prozoru i zagledao se kroz njega. Iz gornjeg dela pretorija jasno se videla vodena kapija, a između uzdignutih odbrambenih zidina nazirala se unutrašnja luka i sidrište iza nje. Jedna galija sa tri reda vesala – učinilo mu se da je *Klitemnestra* – plutala je usidrena uz gat dok su vojnici unosili tovar na nju; čak je uspeo da razazna sitne, tamne prilike na mostiću. Vodena kapija vrvela je od ljudi što su pod budnim okom pomorskog centuriona spuštali u luku hranu, krmu i vojnu opremu. Njegov dragi prijatelj Feliks, koji je zapovedao drugom konjičkom jedinicom, pokušavao je dole da razmrsi nekakav nesporazum. Akvila je video kako od napora mlatara rukama kao da se davi. Čuo je zov trube i video u pozadini pristaništa još ukotvljenih brodova,

nepomičnih iznad svojih razlomljenih odraza u vodi, a ipak sasvim jasno spremnih za polazak.

„Izgleda da je u toku ukrcavanje“, kazao je.

„Baš tako.“ Kalist je spustio pero i ustao, a onda mu se pridružio kraj prozora. „Opozvani smo iz Britanije.“

Akvila isprva uopšte nije shvatio smisao zapovedničkih reči. Toliko behu neverovatne da ih je čuo kao obične šumove. A kad je postepeno razabrao njihovo značenje, lagano je okrenuo glavu i namršteno pogledao u starešinu. „Jesam li to dobro čuo da smo opozvani iz Britanije, zapovedniče?“

„Da“, odvratio je Kalist, „dobro si čuo.“

„Ali tako nam našeg Gospoda, zašto?“

„Ne treba dovoditi u pitanje naredbe vrhovnog zapovedništva. Možda su zaključili da je mnogo svrsishodnije da ovih naših nekoliko jedinica i posada prolje krv štiteći zidine Rima sledeći put kad varvari krenu u pljačku grada nego ovde u magluštinama zaboravljene severne provincije.“

Zaboravljena provincija; tačno, u jednom su barem imali pravo, pomislio je Akvila. Aecije je poslao odgovor na njihovu očajničku molbu, i drugi odgovor više nikad neće dobiti. Čuo je sebe kako pita: „Da li je reč o potpunom čišćenju položaja? Odlaze li sve preostale vojne posade?“

„Mislim da je tako. Rim grebe talog s dna bureta. Ovde smo već četiristo godina, a za samo tri dana nestaćemo kao da nas nikad nije ni bilo.“

„Za samo tri dana“, ponovio je Akvila. Kao potpuni tupan ponavljao je zapovednikove reči, ali i osećao se tupo, omamljeno.

„Za tri večeri isplovljavamo po povoljnoj morskoj meni.“ Kalist se okrenuo ka svom zatrpanom stolu. „A budući da je to premalo vremena da se sedi skrštenih ruku, dekurione, idi i presvuci se u uniformu, a onda preuzmi svoju jedinicu.“

I dalje ošamućen, Akvila ga je na izlasku iz sobe vojnički pozdravio, a onda je brzo sišao niz stepenice i prešao preko poljane za smotre ispod svetionika. Velika plinta uzdizala se kao kakvo ostrvo nasred otvorene poljane, dugačka kao galija od osamdeset vesala i triput viša od čoveka, a iz njenog središta je do samog neba štrčala visoka glavna kula s gvozdenim žeravnikom na vrhu. Delovi mermera na licu zgrade i nekoliko ispućalih mermernih stubova koji su držali krov natkrivenog pristupa za kola s gorivom svedočili su o veličanstvenoj prošlosti, o danima kad se na samoj kapiji Britanije – na kuli svetilji, spomeniku podignutom u slavu rimskog osvajanja provincije, caklilo kovano gvožđe i obrađeni mermer. Ali gotovo sav izlomljeni mermer su utrošili za izgradnju visokih zidina, koje su podigli da spreče saksonske upade u provinciju. Kula se uzdizala gola i siva kao da je od običnog kamena, a na večernjem svetlu videla su se samo krila galebova koji su sletali i uzletali oko nje. A svetlost je bledela; uskoro će kula svetilja

sinuti, kao i sutradan i prekosutra uveče, a onda će se svetionik u Rutupiju zauvek ugasiti.

Akvila je požurio preko polja za smotre do svoje spavaonice u starešinskom delu. Obukao je uniformu, malo se umirivši kad je osetio poznati dodir kožne tunike i gvozdene kacige, kao i pritisak dugačkog teškog konjičkog mača na slabini, a onda je pošao da preuzme zapovedništvo nad svojim konjičkim vodom.

Te iste noći, samo dosta kasnije, na brzinu je nažvrljao ocu nekoliko oprostajnih redaka. Znao je da će među ljudima što za tri dana isplovljavaju iz velike tvrđave mnogi ludački pokušavati da uredi da za njima pođu njihove supruge s decom, jer su sad svi znali da se Britaniji crno piše. I njemu su se već dva vojnika obratila za pomoć i savet; jedan mlađi, zabrinut za roditelje, koje je želeo da prebaci u Galiju, a drugi stariji, u suzama što ostavlja ženu... Akvila je učinio sve što je mogao, ali osećao se sasvim bespomoćno. On je lično smatrao kako nema svrhe da pokušava da zbrine svoju porodicu. Svestan je bio da njegovog oca ništa ne može naterati da napusti položaj, pa makar i znao da bije izgublenu bitku; no čak i da se nije tako obavezao, otac nikad ne bi ostavio svoje imanje i ljude na njemu. A Flavija će ostati sa ocem do kraja. Stoga je napisao pismo i u njemu im izrazio svoja najnežnija osećanja, obećavši Flaviji da će joj jednog dana nabaviti crvene papuče. Dao ga je posilnom da ga pošalje, svestan da neće dočekati oprostajni

odgovor, i legao s namerom da ugrabi nekoliko sati sna pre nego što s budnicom rano ujutru pođe u štalu.

U narednim danima Akvili se činilo da se raspolutio na dve osobe: jedna je nastavila da priprema konjičku jedinicu za ukrcavanje na galiju, a druga je sve vreme u sebi vodila bitku između suprotstavljenih dužnosti. Borbu je započeo posle slanja pisma ocu, kad je ostao da leži budan u mraku i sluša šum mora. Preko dana ga je retko opažao, izuzev kad udari oluja, ali noću je uvek čuo, čak i kad se more sasvim umiri, slabašno, neumorno zapljuskivanje vode nalik šumu talasa u školjci. I kao da je tek u tišini ispunjenoj slabašnim pljuskanjem talasića shvatio da pripada Britaniji. Britanija je oduvek u njegovom srcu, mada to ranije nije znao, jer nikad nije ni morao da bira. Ali sad je znao.

Do takvog zaključka nije došao samo zbog Flavije i oca. Ležeći u mraku, s rukom preko očiju, pokušao je da ih na silu istisne iz uma i da se pretvara kako ne postoje. I opet je zaključio isto; čak i da nije njih, i dalje bi pripadao Britaniji. Vrlo neobično, pomislio je. Mi u spoljnim postajama izjašnjavamo se kao Rimljani; čak i smatramo sebe Rimljanima – i verujemo u to na površini svesti – ali u dubini duše stvari stoje drugačije. A oni treba da isplive za tri dana, zapravo, za manje od tri dana.

A onda se tri dana svelo na svega nekoliko časova.

Čeznuo je da porazgovara o tome sa Feliksom, s dobrim starim Feliksom, s kojim je nebrojeno puta lovio barske ptice po tanatuskim močvarama. Ali znao je da

i Feliks – takođe rodom iz provincije, mada su njegovi koreni pliće sezali od Akvilinih – ima dovoljno svojih muka. Pored toga, znao je duboko u sebi da je to jedna od dilema koje čovek mora sam da reši.

Jedino što je imao malo vremena za razmišljanje i za donošenje neopozive odluke. A onda su privedeni kraju i poslednji grozničavi naponi da se konji ukrcaju na plovilo, i sad su se i ljudi penjali na brod u pratnji mesinganih truba čije su naredbe nadjačavale uređeni metež; uskoro više ništa neće moći da učini. Na paperjastom nebu iza Velike šume bledeo je vatreni zalazak sunca i plima je lagano nadolazila, puneći rukavce, zatone i krivudave vodene puteve; i između poslednjih naredbi za dolazak i odlazak Akvila se našao na pokretnoj palubi *Klitemnestre*. Na krmi i na vrhu jarbola već su zasijale svetiljke jer se dnevno svetlo gasilo i bližio se čas kad bi velika signalna vatra na vrhu svetionika trebalo da plane. Ali večeras se brodovlje imperije neće upravljati prema sjaju kule svetilje u Rutupiju. Poslednji orlovi odleću iz Britanije. Svakog časa oglasiće se trube i propratiti zapovednikov silazak od vodene kapije i penjanje na palubu broda, nakon čega će se podići pokretni mostić i zalupaće čekić, koji upornim, nepokolebljivim zveckanjem daje ritam robovima veslačima.

Akvila je najednom zamislio kako prilazi zapovedniku i tren pred polazak spušta svoj isukani mač pred njegove noge, s rečima: „Zapovedniče, sve je urađeno po nalogu. Sad me pustite da idem.“ Da li bi Kalist